

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XIX. Excusatio quàm pervulgatum & multiplex sit vitium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

illo vindictæ rigore in nos utetur Deus, quo nos uli fuerimus in alios: illius scelera in patentissimam lucem protrahentur, qui aliorum naevos operire recusant, par pari ad amissum referetur. Vis, ut alii de navis tuis taceant: tu etiam de aliorum taceto; seras ori, & linguæ frena immitto. Laudabis, si potes, omnes. Non potes? Ne damna. Virtutes nullæ sunt, vitia maxima? Utrumque preme. Narrant alii: tu aliud sermonem veritate. Iourbanum fors erit majorum sermones tanquam injecta novacula secare? Tace. Rogatis sententiam? Minue, aut aspera mollioribus leni. Deesse lenitas conanti non potest. Visa referuntur? Tu ad humanam defecte imbecillitatem, & virtutes alias oppone; dic in maximis etiam visis semper fuisse, quod ignoscendum esset. Quod si quis pergat damnare, tu vide an non aliquid habeat laudandum qui damnatur; & pro damnandis laudanda suggere, etiam in inimico. Mirum, quantum hæc laudes ad odia ponenda & amorem conciliandum valeant. Nam & illi ipsi qui damnant, laudabunt taciti secum, & amare fortius incipient, quem hostis sui laudatorem ferent.

Sed antequam missam faciamus Detractionem, nunquam satis detestandam, addo rem memorari dignam. Erant duo sibi familiarissimi de Clericorum numero, quorum alter pessimus detractor neminem non maledico dente imperebat. Hic morbo correptus à socio monebatur, rem suam ageret, & vitæ maculas elueret penitentia. At sordo fabula caneatur. Saltem, inquit alter, inter nos fœdus ineamus, etiam post mortem duraturum. Si tu me precesseris moriendo, obsecro, intra triginta dies, te mihi cernendum sit (nisi Deus obstitat) & alterius Orbis arcum edoce. Promisit temerarius se id facturum, in gratiam tam constantis amicitiae. Neque verò id Deus fieri prohibuit. Itaque paucis post mortem diebus ille ab Orco emergens, flammis undique opertus, in conspectum se dat superstitis amici. Hic, agnito socio defuncto, ita tremore concussus est ut nec vocem expedire, nec oculos in flammam larvam figere potuerit. At umbra illa explicatè hominem compellans: Ego, inquit, sum ille focus tuus æternum damnatus. Nam ipso mortis momento ad iudicem ductus, accusatores eos habui, quos detractionibus infamavi. Cumque objecta nec negare, nec diluere possem, iudex sententiam tulit, cheu, cheu tremendam æternum!

Si tale detractores supplicium manet, non abs re Augustinus: *Quem diabolus, inquit, non potest devorare seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare conatur ut si fieri potest, opprobriis hominum & malarum linguarum detractione deficiat, & sic in ejus fauces ruat. Custodite ergo vos à murmuratione qua nihil prodest, & à detractione parciue lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit.*

Quapropter, *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo: præcipue verò à maximo detractiois malo. Quantum peperceris alienæ famæ, tantum parces tuæ & famæ & vitæ.*

E

CAPUT XIX.

EXCUSATIO quam per vulgatum, & multiplex sit vitium.

Aconum quispiam, uti Plutarchus memorat, luciniam cepit, & quia tam suavem auribus cantastem expertus est, etiam dulcem palato futuram credidit, ideo miscelle plumeam tuniculam detraxit, ut eam foco pararet: at cum illam vix oscillis hærentem cernebat, indignabundus dixit: Vox es, & præterea nihil. O avicula macilenta, multum linguæ, parum pulpæ habes!

Tom. I.

A Hominem verborum & linguæ tam divitem, inopem rationis, non male sic compelles: Vox es, mi homo, prætereaque nihil. Eum præsertim hoc titulo dignabitur, qui quidem sapissime delinquit, nunquam tamen non excusationes opponit.

Excusatio non postremum malorum est inter linguæ vitia. Excusantem linguam rectè lasciviam dixeris, quam quis altero tantò majorem avem censeat, antequam videat. Quod si miscellam incipiat deplumare, non avem sed avis umbram dicet; ita prorsus si quis excusantem linguæ tot coloratis plumulas subtraxerit, vix inane virtutis simulacrum reperiet. Demades olim cives Athenienses fistulæ comparavit, cui si columella seu lingua lignea subtrahatur, tota obmutescit nemini utilis. Hæc linguæ fistularum linguæ non male comparavero Excusationem, de qua nunc agere instituo. Multiplex prorsus est Excusatio, & plerumque vitiosa, quod jam paulò uberius exponendum.

§. I.

I Nter omnes animantes vix est munditiei amantior feline. Aspicere quæso quam studiosè felis jam anteriores pedes, jam posteriores, jam corpus reliquum lambat, vide ut pelliculam linguæ extergere, & nitidam reddere laboret: in omnem partem suo se linctæ expolit. Sed & hoc verecundiæ accepti à natura, ut fumerum suum quam potest diligentissime operiat, & quod nares oculòse posset offendere, cautissime iis subducit. Lingua excusationibus assueta feli simillima est, quibuscumque navis nitorem allinere conatur, lambit lingitque omnia, ut sordes abstergat, callidis defensionculis quovis errores operire nititur. Hic tanè nos Adami posteros, & seros nepotes esse prodinus, negemus in ceteris, hæc deprehendimus. Adamus post adamum pomum ageritè noxam fateri, in eam in conjugem deviare, conjux serpenti culpam impingere, sic alius alium excusando accusare, ita demum pæne omnis culpa in Deum recidere. Nam Adamus non dissimulante: *Mulier, inquit, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & com-*

Gen. cap. 3. vers. 12.

di. Ac si aperitè dicere, nisi hanc decepticem mihi adjunxisses, ego quidem culpæ permansissem exors. Sed nec mulier se ream falsæ: Serpens, inquit, decepti me & com-

ibid. v. 13. edi. Perinde si dixisset: quid agit in paradiso serpens? peccavit qui hunc impostorem intromisit. Has artes mileri à parentibus didicimus, antequam discere possemus. Præclare de hoc Gregorius. Vitarum, inquit, hu-

Greg. I. 2. mani generis vitium est, latendo peccatum committere, & mor. cap. 9. commissum negando abscondere, & convictum defendendo

initio.

*multiplicare. Ex illo quippe lapsu primi hominis hæc augmenta ducimus nequitia, ex quo ipsam radicem traximus culpa. Ita nihil pronius humano ingenio quam se suisque errores defendere. Sed aliter docens Paulus: Non defendentes inquit, vosmetipsos charissimi. Et Hebraeus rex David: Dixi iniquis, ait, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Nolite superbe defendere peccata vestra: si fecistis iniquitatem per cupiditatem, ne defendite per elatam pravitatem. Augustinus: Malum est, inquit, peccatum, & verque in re, pejus est perseverare: perniciosius defendendo se, in Deum culpam refundere. Et uti * Cassiodorus censet: Maximum est vitium excusationis, nam quasi cornu erigit, qui peccata sua defendit. Pessima est Grammatica, cum nomina virtutum tribuuntur vitiis.*

† In rebus gestis Sanctorum, vix quidquam, arbitror, magis mirandum est, quam quod complures gravissimorum criminum accusati, illa non aliter quam silentio censuerint refutanda. In hoc obstupescendi Marinius & Theodorus, sub virili nomine & veste, utraque verè virgo & castitatis observantissima, stupri tamen utraque accusata, illa triennio probum omnium & ludus, ista septennio quasvis injurias patientissimè tulit. Gregorius Thaumaturgus à meretriculâ negatum sibi quæ-

H h h 3

stam

stum postulatus, quia tunc cum aliis agebat, versus ad famulum: Heus tu, inquit, numera ei pecuniam, quam exigit, ne diutius nos turbet. Vix illa humos & una cademonem recepit sui corporis inquilinum, à quo graviter cruciata, & humi afflicta est miserandum spectaculum. Tandem precibus ejusdem Gregorii ab hoc hospite liberata est. Emmeramus, sanctissimus praefatus, ut duos certi criminis reos supplicio liberaret, ipse reus videri non recusavit, & membratim perit. Ab hac eadem virtute Rufinus Aquilejensis commendat Eulaliu patientissimum cenobitam, in quem negligentiores alii falsis excusationibus culpas suas quotidie derivabant. Cumque ob id non raro acerbius objurgaretur, ille in terram se prosternens, nihil excusabat, sed veniam submississimè rogabat. Jamque proximè aberat, ut monasterio ejiceretur Eulalius, cum Cenobiarcha divinitus edoctus jussit omnium storeas in cumulum comportari, & accendi; combustae sunt omnes praeter unius Eulalii stoream.

Hanc nobis lucem praeluxerunt tot sanctissimi homines, qui ad virtutis fastigium penetrarunt, se suaque non excusando. Quippe *piarum mentum est*, inquit Gregorius, *ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est.*

§. II.

Iosephi Protegis Aegyptii fratres, cum frumentum in Aegypto coemissent, jamque iam relegerent in Canaan, retracti sunt in Aegyptum velut ingratislimi hominum, & fures, ob scyphum argenteum in Benjamin sacco repertum. Hic Judas tam prudens & erectus animi non dixit: Si examinemur, fratres mei, negare audeat & pernegate; sycophantias in nos struunt Aegyptii, infantes sumus. Jamque ad Iosephum Protegem perducti, de se vultu se reos confessi sunt. Hic ceterorum orator Judas: *Quid respondebimus, inquit, Domino meo? vel quid loquemur aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: enim omnes servi sumus Domini mei.*

Quam hoc ingenuè & sanctè? Quod si Judas homo garrulus, & litigator fuisset, omnia in suum jus trahens, cepisset publice fratres suos examinare dixissetque: Tu Ruben dic bonà fide, nunquid hunc scyphum furatus es? Tu Simeon, & tu Issachar nunquid vos sublegistis poculum? ausus jurare nec ceteros id ausos: Benjaminum id non fecisse nimis mihi constat. Nil horum obdixit Judas, sed reum se fratresque falsus: *Iniquitatem, ait, servorum tuorum invenit Deus.* Hanc indoles bonae mentis, non tantum siquid delinquit, ingenuè fateri, sed etiam culpam agnoscere, ubi culpa non est. Psalmographus regius: *Injustitiam meam, inquit, non abscondi.*

2. Reg. 6. 12. Neque tantum coram Nathane in conclavi dixit: *Peccavi Domino, sed peccatum publicè confessus, culpam non in alium vertit, non contexit, non suppressit, sed in seipsum publicum carmen scripsit, ut Orbis sciret quam male egisset. Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam.*

Psalm. 31. v. 5. *Domino. Pulchre Augustinus: Veritas de terra orta est, inquit, & iustitia de caelo prospexit. Quae iustitia de caelo prospexit, tanquam Dei decem: Parcamus huic homini, quia ipse sibi non pepercit, ignoscimus quia ipse agnoscit. Conversus est ad puniendum peccatum suum, convertat & ego ad eum liberandum.* Ideo David singularissimè rogat: *Ne declines cor meum in verba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis.*

Psalm. 140. vers. 4. Quanti sunt, qui si lateant cum peccant, audacter se peccasse negant, si deprehendantur aut convincantur, excusant aut defendunt. Et quam facilis defensio, inquit Augustinus, quam cira, sed quam praecipue, quam quotidiana & quam sacrilega? O si Deus hoc noller, non facerem! Hoc voluit Deus, fortuna hoc voluit, hoc voluit fatum. Et ista, fratres mei, defensio qualium est? Non solum indoctorum, sed etiam doctorum. Sedent & computant sidera, intervalla, cursus, volubilitates, status, motus, intendunt, describunt, conjiciunt: docti magni videntur. Totum hoc doctum & magnum, de-

A sensio peccati est. Eris adulter, quia sic habes Venetiam. Eris homicida, quia sic habes Martem. Mars ergo homicida, non tu: & Venus adultera, non tu. Vide ne pro Marte & Venere tu damneris, Deus etenim qui damnaturus est, novit quanta sit. Quod Augustinus de sui avi vanissimis per alia excusationibus queritur, id hodieque largiter deplorandum. Quam multos reperias qui credant haec humane ad altorum motus & rapi & regi: & qui unam celi vim, & unum siderum cursus suae nequitiae principium assignent, qui vitam, cupiditates, lera & tristitia è stellatum inter se commercio sortiri nos putent. O vanitas vanitatum! Unde quaeso tantum sideribus in corpora nostra, imò in mentes imperium? Ex iis scilicet expectabo felicitatem, ex iis vitae genus & mortis arbitrium. Num ergo qui praedium subeunt, simulque extinguuntur, omnes sub eodem celi ordine erant nati? Quid autem cum in praedonem quis incidit? Fatale erat, inquit, ut hunc praedo obrutear. Nam ergo eadem alia quae viatorem, dum nasceretur, ferro praedonis mancipabant, ipsi quoque praedoni diu fortasse antea nato, mentem vimque dederunt, ut aliquando hunc vellet & posset occidere? Cum quis verò aedificii ruinam obruit, an quia erat in aedificiis, ut eum sua domus fessellet, afflicus est murus? Quod libertas mortalium, si à praecipito siderum non possunt recedere? Cur ergo valentiam curam, cur vitia abjicere, animum ad virtutes appete cogitem, si nascenti dictum est, quid me esse oportet? Hoc non vanitas solum ac ineptia, sed & impii stoliditas est, res fortuitas, res liberas, huic siderum necessitati tribuere. Neminem mortalium sideribus cogi vel hinc constet, quod haud pauci impetum ab iis concitata ratione frenamus, & nullà te magis nostrum genus à beluis discrepat, quam hoc libertatis privilegio, quae solitari quidem subiectis moribus, sed ad virtutem adigi invita non potest. Hinc in philosophorum scholis nihil vulgarius, quam sapientis animum, expertem servitutis, ipsi quoque imperare sideribus.

C Hinc & servitidiana eorum praconia, qui sciunt moderari iracundiae, amoris, ceterisque torrentibus, quibus haec astra in animos nostros inundant. Quorum omnino nihil esset, nisi accepta astra impetia mens nostra fastidire, aut reculare posset. Ergo res liberae aut fortuitae huic siderum potestati non addicuntur; quamvis non omnia sideribus neganda: incitari hominem ad seipsum laborè in ve; calidam indolem, aut ingenuam simplicitatis nasci esse hilarem, aut ad iracundiam solitum inem declinare: in vitia denique, aut virtutes aliquo pondere & impetu ferri: haec, inquam, non negamus ex celi in ista terrena imperio esse. At cum moderari possimus ingeneratis affectibus, stultissimè vanitate culpis nostris patrocinium è caelo arcessimus, & sceleratos nos esse per astra posuram & vim excusamus.

§. III.

Hæc verè verba malitiae sunt, ad excusandas excusationes in peccatis. Hæc illa Protoplastorum perizonata, è ficum foliis confuta. Atque hic ad questionem responso dignissimam deducor. Quinque omnino dies à morte aberat Christus, cum è Bethania Hierosolyma contendit. In v. se ficus objecit ob oculos, sed foliis tantum amicta, nullis ornata fructibus. Huic arbori serià execratione indignatus, aut ad iracundiam solitum inem declinare: in vitia denique, aut virtutes aliquo pondere & impetu ferri: haec, inquam, non negamus ex celi in ista terrena imperio esse. At cum moderari possimus ingeneratis affectibus, stultissimè vanitate culpis nostris patrocinium è caelo arcessimus, & sceleratos nos esse per astra posuram & vim excusamus.

priver, domo excludat, hanc iram plerumque sic interpretatur: Vir tam prudens non irascitur sicut pueri, qui tam parentibus amissis flebunt quam nucibus; sed credibile graviorem animo culpam agitari, veterem etiamnum injuriam altum insidere, nec omnem hanc iram recentem esse: Ita hic Christus veterem in sicum inimicitias aperuit. Ficus sub Orbis incunabulis, in paradiso Protoplastis subsidium praeiit, ad texendam pestilimam excusationem, dedit tegumenta commissi furti insignia. Pulchre hoc exponens Ambrosius: *Docet me Adam, inquit, quid sint folia, qui posteaquam peccavit, de foliis ficus fecerit sibi succinctorium, qui de fructibus ejus magis gustare debuerit. Iustus fructum eligit, folia peccator. Tacit supra se folia, qui culpam velare desiderans, aut diabolum delicti memorat auctorem, aut carnis praetendit illecebras, aut alium quempiam per suam prode erroris. Adam profecto Dei oculos omnia cernentes non satis reveritus, nec contractam culpam deprecatus, latebras quaesivit, & latebris extractus, ad excusationes confugit. Rex David longe sanctius: Quod ibo, inquit, a spiritu tuo, & quod a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Ergo, omisit excusationibus, iniquitatem meam annuntiabo. Quam scit ait de Adamo Augustinus: Nunquid dixit, Peccavi? Superbia habet confessionis deformitatem, & non habet confessionis humilitatem. Advertamus quo morbo superbia laborent homines hodie, non nisi in creatorem conantes referre, si quid egerint mali; cum sibi velint tribui, si quid egerint boni. Hic graviter & serio Bernardus: Porro, inquit, excusare te velle quando corripis, quam sit non modo minime fructuosum, sed & perniciosum, sanctum David interrogat. Tu animam suam peccat qui se excusat. Eo enim hoc linguae vitium impellit, ut cum divinas leges negligimus, vanissime nos excusamus. Imperat lex, Non furaberis, Non a machaberis. Durus h' est, ajunt, hic sermo, & quis eum potest audire? non est enim homo qui non peccet. Frigidissime Christiane, nunquid d' adheret tibi sedes iniquitatis, qui singis laborem in precepto? Mandatum e quod tibi precipitur, non supra te est, neque procul positum, nec in calo firmum, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad caelum ascendere, ut deferat illud ad nos ut audiamus, atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris & dicas: Quis e nobis poterit transfrangere mare, & illud ad nos deferre, ut possimus audire & facere, quod praeciptum est? Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. In peritque culpis veritissimum quod Bernardus asserens: Neque enim, inquit, tantum nocuit simplicis actionis transgressio, quantum adjuncta excusationis cum praemeditatione obstinatio. Variè quidem peccamus, sed saepe pejus quam peccaveramus, excusamus. Iureconsultis excusatio non petita, accusatio est manifestata. Et quis credat eum in virtute multum promovisse, qui plenus est excusationibus; qui quidquid obijciatur, purgare se novit, qui semper bellus, semper innocens, qui solus navorum est expertus? quid hunc nisi pulcherrimam selem dixeris, quae undequaque terfam gerit cuticulam, quae linguam habet pro pumice quo se expolit? Has feles ubique reperias, quae quidem fime-tum faciant, sed illud scitè operiant sexcentis excusationibus. Et quid quæso jam flagitii patrat, cui non suum sit mantelum; quid culpe delignatur, quod non honesti nomine praetextatur? Omnis ois aptamus opercula, omnibus noxis affingimus praetextus: illud jam ævum vivimus, quo nullus error non excusabilis censetur. Etiam sacrilegia, hæreses, bella injusta speciosissimis sese titulis venditant. Belli rustici Smalcaldici praetextus fuit iste: Nos congregati sumus, ut Christi Evangelium liberè proficemur, ejusque divinam justitiam conferremus. Millies hic acclamatum: Vivat Evangelium. Rebellionis antesignani in Spirensi conventu, has quinque litteras V. D. M. I. A. Verbum Domini manet in æternum, pedissequorum etiam & stabulariorum manicis opere phrygio intextas ostentabant. Quid posset speciosius?*

A Magnis passibus ibat Hæresis, dum ubique luculentos Reformationis praetextus praeiiteret. Omni pæne vitio, suum est palliolum, excusatio: Vide mihi tot millia hominum ad forum, ad curiam properantia, quam turpes hies, quanto turpiores advocatos habent? hic patrem ad tribunal trahit, ille cum matre litigat, iste venit delator ejus criminis, cujus manifestior reus est; alius, iudex eligitur, damnaturus quæ fecit. Interroga singulos horum, & intelliges quam verè dixerit Veritas: Et cape-
runt simul omnes excusare. Aulas ingredere Regumque tures, videbis omnes pacis habitum praeferentes, & ideo tali ingenio esse speres. At rara inter illos pax est, alter in alterius exitium lovi compendio ducitur. Hic multis gratissimus ex alterius damno quaestus est: felicem oderunt, infelicem contemnunt: majore gravantur, minori graves sunt: diversis stimulantur cupiditatibus; omnia perdita ob levem voluptatem prædantque cupiunt. Urge hos reprehensionibus, Et incipient simul omnes excusare. Adde nunc publica perjuria, libidines, furta, fraudes, infictiones, quibus tria non sufficiunt fora. Omnia ubique scelertibus ac vitis plena sunt, & tamen si talibus irasci velis, & vitiorum turpitudinem opprobare, Incipient simul omnes excusare. Vix ulli jam peccant, quibus non parata sit sui peccati excusatio. Domos ingredere, ubique plurimum negligentiae observabis: hic franguntur vasa, vestes non insulantur; hic carnes verminant, panis mucefcit, putrefcunt poma solo neglectu; illic sordes acervantur, parietes non absteruntur, pavimentum non vertitur. Cum verò paterfamilias sua negligi conqueritur, Incipiunt simul omnes excusare. Jam nemo non officium facit. Profus ut anates & anseres sumus, qui aquis se liberalissimè mergunt, quamprimum verò emergunt, & vel leviter excutunt, mox omnia in eis sicca cernuntur: ita homines ad excusationes promptus, comedit, & tergens os suum, dicit: non sum operatus malum.

Luc. cap. 14. vers. 18.

Tribus foris olim jus diceb. Senec. l. 12. de ira c. 19.

Prov. c. 10. vers. 20.

§. IV.

Bernardus eximie hanc Excusantem linguam depingens: Multis modis, inquit, fiunt excusationes in peccatibus. Aut enim dicit qui se excusat, Non feci: aut feci quidem, sed bene feci: aut si male, non multum male: aut si multum male, non mala intentione. Si autem & de illa sicut Adam vel Eva convincitur, aliena suasionem excusare se nititur. Ita ferè quadruplici vafritie excusationes teximus, Negando, Excusando, Accusando, Imitando.

Quadruplex vafrities excusationis: 1. Negado.

1. Negando. Hoc ego (ajunt) non soleo facere, non id meæ indolis, non consuetudinis meæ est, non feci. Ita Ananias & Sapphira defraudatum agri pretium promptissimè negarunt: ita Cainus interroganti Deo, ubinam frater esset? Nescio, inquit, numquid custos fratris mei sum ego? Oblique negavit eadem. Cum Samuel Sauli regi in os objiceret, quod Deo non obediisset: Imò, inquit, audivi vocem Domini, fecique quod jussit fieri. Satis esse ratus dimidiam præcepti partem exhaustisse. Hos tales Gregorius erinaceis confert. Erinaceus cum agitur in silvâ, & caput & pedes habet, cum capitur, nec caput nec pedes habere creditur; in spheram se convolvit, merus aculeatus globus est: ita multis nec manus nec pedes defunt ad nequitiam; cum deprehenduntur, & manus & pedes nequitiae famulantes occultant, pictis mendaciis se defendunt, & sic omnia velut in globum convolvunt, ut vix habeas quod illis amplius obijcias. Plurimorum clypeus est, Non feci.

2. Excusando. Quid me (ajunt) exagitas? memoriam meam objurga; oblivionis fuit, fuit ignorantiae, hæeres fando. me præterit. Aut, occasio defuit, vix potui aliud, necessitas urfit, tentatio coegit, & quis omnia semper ad amissum faciat, quis ad libellam cuncta exigat? qui fieri possit, ut omnia sint tam accurata? Quis homo est, & fragilis non est? septies in die cadit justus. Bulliens sanguis, & vegeta juvenus supprimi non possunt; dandum ali-

Prov. c. 24. vers. 16.

H h 4

quid

quid natura; homines sumus, non Angeli. Ego, ait alius, ex hac pro sapia oriundus, hanc dignitatem tueor, & hoc mihi non sit concessum? Subinde valetudinem excusaturus, virium tenuitatem, morbum & languorem mentimur. Verbo, posse negamus: nimirum quia nolumus, non possumus. Tandem etiam vinum & calices pro advocatis accersimus. Quoties auditur: Temulentus hoc feci, ebrius hoc dixi. Ergo bis peccasti, bis puniendus. Sexcenta talia sunt, quibus callida felis pelliculam suam conatur extergere.

3. Accusando.

Genes. cap. 3. vers. 12.

1. Reg. c. 15. vers. 15.

Autor de vera & falsa poenitentia c. 16. initio.

tom. 8. Augustini ad finem.

4. Imitando.

Exod. c. 13. vers. 2.

Joan. Sarisb. Carnot. epist. 1.7. Policratici cap. 19.

Seneca epist. 123. ante med.

Hier. cap. 2. vers. 22.

Ibid. v. 33. c. 35.

Ovid. lib. 1. Trist.

Senec. ep. 50. initio.

3. Accusando. Societas (ajunt) ad hoc me impulit, ab aliis persuasus hoc feci; Mundus me decepit: Diabolus me seduxit: Isti & isti me fecerunt impatientem. Adam excusando accusans: Mulier, inquit, quam delisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Si licuisset, dixisset: Domine tu reus es culpae: aliam, aut nullam mihi sociam dedisses, justum ego tuum non violassem. Ita Saul culpam a se removens in populum: Pepercit populus, inquit, melioribus ovibus & armentis, ut immolaretur ea Domino. Eapropter Bernardus: Genus excusationis est, inquit, cum argueris tu, alium accusare. Eo autem quandoque nostra excurrit impudentia, ut in societatem criminis, ipsam Dei providentiam trahamus. Priscus scriptor hic testis: Sum, inquit, qui defendunt culpam in Dei providentia, reputantes Dei ordinationi & necessitati, quod relictum est voluntati & arbitrii libertati. Scrivit enim Deus quid facturus esset qui peccat; sed non ordinavit peccatum, quod nullum relinquit impunitum. Ordinavit enim penam, amantibus culpam.

4. Imitando. Non solus (ajunt) hoc facio; complures alii in hac nave navigant, si illis hoc permillum, cur mihi non? nonne ille, & iste, & isti quoque, idem quod ego, faciunt? quid opus multis verbis? Hoc jam mos obtinuit, omnes sic agunt. O miseri, non minus ardebit qui cum multis ardebit. Lex divina clamat: Non sequeris turbam ad faciendum malum. Hanc legem optime interpretatus Joannes Sarisburiensis: Non est, inquit, quod error concurrentium sub praetextu multitudinis excusetur, quia vivendi forma a convivendi multitudine nequaquam trahitur &c. Neque quod a multis peccatur, peccatum non est, sed ideo gravius, quia multum: Nec delinquentis culpam socii minuit multitudo, sed praevariat, eo quod viribus suis ne corrigatur, obstat. Nec aliter ratiocinatus Romanus sapiens: Inter causas malorum nostrorum est, inquit, quod vivimus ad exempla: nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod, si pauci facerent, nollemus imitari: cum plures facere cuperunt, quia honestius sit, quia frequentius, sequimur; & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est.

S. V.

Apud Jureconsultos praetextus varii numerantur: Sunt praetextus Juris, Tutelae, Usucapionis, Praescriptionis, Mancipationis, Tituli in re, Tituli ad rem &c. Nos illis longe ditiores sumus, quotidie alios atque alios praetextus invenimus, nostris erroribus excusandis. Multiplicamus scilicet herbam Borith, quod vates Hieremias conquestus: Si laveris te nitro, inquit, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus. Nitrum & Borith variae ac frivola excusationes: quomodocunque vero illas multiplicamus, sordes non eradimus, sed augemus. Quid igitur, o vane, niteris bonam offendere viam tuam? Ecce ego iudicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi. Optime dixit Fabius: Culpam admissam excusare, altera culpa est.

Ovid. lib. 1. Trist.

Senec. ep. 50. initio.

Tantum ne noceas, dum vis prodesse, caveto; Causa, patrocinio, non bona, peior erit. Seneca conjux fatuam habuit Harpasten, haec subito videre desiit, & tamen se cecam esse nesciebat, sed domum ut nimis tenebrosam accusabat: Eundem ludum nos ludimus; nemo se avarum, nemo cupidum fatetur; cæci tamen ducem quaerunt: nos sine duce erramus, &

dicimus; Non ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Morachii potest vivere: Non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium quod iracundus sum, quod nondum constitui certum vitae genus; adolescentia haec facit. Nimirum pavore non progreditur, dum illa oculata pennae annuatim decedentes, recreverint: Novimus & nos pavoninam hanc rotam stellatis plumis versicoloretem expandere; scimus alias aliis excusationes atterere, & elegantiam nostram, licet turpissimi simus, velut in theatro spectandam proponere.

Rabbi Salomon bellissimum fingit excusationem. Cur hoc Hebraei manna è nubibus depluens naucaerint. Nam manna, inquit, cibis erat levissimus, qui stomachum minime gravabat, nec illum reddebant venter. Unde metuebant Hebraei ne quid intra viscera putredinis bellissimum contraherent, itaque brevi morerentur. Et hinc, ait, fit excusatio. Excusatio ridicula & fatua, nullus enim cibis est qui nil tibi beat ejiciendi. Sed frequenter non dissimiles huic excusationes comminiscimur. Objurga hominem opulentum, quod superflue fortunas expendat, nimium delicate vivat, alios contemnat. Mox culpam excusans dicit: Omnem hunc apparatus & honorem statui suo convenientem esse.

Incepta parcum, & non nisi tenuissimas elemosinas erogantem, mox rei familiaris angustias opponit. Argue hominem libidini deditum, mox inevitabiles luxus occasiones, aut indolis proclivitatem & impulsu excusabit. Consuetudine in naturam versa furor omnis excusabilis est. Miserum, peccare; miserum, delectari peccato; miserum excusare: & tum demum consummata malitia est, cum ad studium voluptatis, opinio quaedam honestatis accesserit.

Ajunt, mendacii filiam esse Excusationem, quam adolescentes praesertim, omnibus reprehensionibus velut peltam objiciunt. Castigatus in scholis puer, quod die Veneris nescisset catechetin, Putabam, ait, hodie primum diem Jovis esse. Gultaverat alius in hortorum acinos, qui acriter ob hoc reprehensus: Putabam, ait, esse pruna silvestria. Stertuerat adolescens ad ipsam usque nonam matutinam, cum paedagogus cubiculum ingressus: O Endymion, inquit, jam clarissimum mane, imò pane meridies fenestras intrat, jam nona est audita; surge. Cui adolescens semisomnis & voce languida: Itane, inquit, putabam primum esse sextam. Serius ad rem divinam puer venerat; magistro causam tarditatis postulat: Debui, ait, expectare offam domi. Cui statim magister: I nunc, & expecta sis betulam. Strophium exciderat sub mensam conviva, qui famulo id recepturo pedem in os valide impegit, & ut factum purgaret: Ignosce, inquit, putabam esse canem. Opulentus juvenis mille philippeos lusu prodegerat. Parentibus hanc facturam indignissime ferentibus: Quid, inquit, succenferis mihi? Putabam me tantumdem lucturum. Fur, artis suae nondum sat gnarus, cum in aurificis officina deprehensus interrogaretur, quomodo tandem hoc flagitii ausus esset? Putabam, inquit, me nunquam deprehendendum. Homo alosus & impurus nondum viginti annorum, ad extrema devenerat, sed exomologelin instituere dolores non sinebant. Cumque sacerdos, cur non citius saluti consulisset, quater respondit: Putabam me diutius victurum. Ita & nos centum annorum pueri excusationibus innocentiam tueri nitimur, hoc sine perile illud & frigidum frequentissime usurpamus, Non putabam. Turpissimum aiebat Fabius imperatori excusationem esse, non prudentiae. Primum innocentiae elogium est, non peccare; proximum, peccata non excusare.